

Daniela Hodrová: Podobojí

D. Hodrová (*1946)

- literární teoretička, prozaička

Tvorba

- intelektuálně orientovaná tvorba (podobně jako V. Linhartová, M. Součková) – teoretické vědomosti
- *Hledání románu* – literárněvědný debut
- recenze, eseje, studie – teorie románu, poetika prostoru, tematika zasvěcení a pomíjivosti
- *Citlivé město* – město jako fenomén archetypální i aktuální, jako text, který může být „čten“, ale i „psán“ svými obyvateli, městský prostor jako bytost i s duševním rozměrem
- ovlivnění teoretických vědomostí v beletristických dílech – romány prostoupené literárněvědnými postupy (v *Podobojí* hlavně prostor)

Podobojí (1991)

- 1. díl románové trilogie **Trýznivé město** (Kukly, Théta)
  - v trilogii časoprostor Prahy jako živý organismus plný živých i mrtvých postav a věcí, ve kterém jsou neustále přítomné dějiny

Kompozice

- 75 krátkých kapitol (název první a poslední je stejný – *Okno dětského pokoje*) – projev cykličnosti; sled epizod, které nestojí samostatně a přesahují dál, navazují na sebe (např. kapitola s ich-formou je často poté, co se daná věc nebo místo objevily v kapitole předchozí, např. hned první dvě – *Okno dětského pokoje* (s babičkou v komoře) -> *Komora*)
- er-forma, ale i ich-forma (u samostatných odlišných kapitol, kdy promlouvají hlavně věci nebo místa – kůže, komora, Kajn, Olšanský hřbitov – po nich i název kapitol)
- **název podobojí** – v textu se často objevuje „víra podobojí“, podobojí jako rozdělení, rozštěp – mezi nebem a zemí + další dvojice (viz dále)

Čas a prostor

- přesné zakotvení v prostoru (a čase)
- **čas**: hlavně od druhé světové války dál (ale události postav z dětství apod. i dříve) – na pozadí historických skutečností, které často sledovány účastníky a ovlivňují je (atentát na Ferdinanda v Sarajevu, 9. květen, pražské jaro (-> národní obrození na hřbitově), okupace 1968, upálení Jana Palacha, konsolidace)
- nelinearita, hlavní události postupují časem dopředu, ale mnoho starších událostí, skoky...
- prostor: hlavně **Praha**, důležitá místa – dům u Olšanského hřbitova (v něm pak byt v 5. patře a specificky komora a světlík, kde se střetávají živí a mrtví), hřbitov (ze začátku se více odehrává v bytě, ke konci čím dál více na hřbitově)

Zaznamenání prostoru

- město historický i alegorický rozměr, místo proměny, ale zároveň i stejnosti (příběhy se opakují, ovlivňují ty následující), prolínání světů (živých a mrtvých, lidí a věcí), ústřední subjekt děje – jako bytost, tvůrce osudů
- v samotném textu přímo myšlenky o prostoru a jeho popisu:
  - „Každý prostor má místa zlá a místa dobrá, místa zatracení a místa vyvolená. A krom toho existují ještě místa pomezí, místa dvojznačnosti a váhání mezi dobrem a zlem, na nichž nepozorovaně jedno přechází v druhé, obrací se ve svůj protiklad. Je radno vystříhat se podobných míst, kde Pavel se mění v Šavla a Šavel v Pavla. Jsou to místa podobojí.“ (s. 55)
  - „Každý prostor je svou jednou stranou obrácen k životu a druhou ke smrti, aniž může být stanovena spolehlivě hranice přechodu.“ (s. 79)

Znaky textu

- **stírání rozdílů** – binární opozice – živí X mrtví, staré X nové, věci X bytosti, minulost X přítomnost X budoucnost – se stírají. Mrtví (dušičky) mluví stejně jako živí, i věci myslí a prožívají, často nelze snadno ani z textu poznat, kdo z postav je živý a mrtvý, mohou se i stýkat a ovlivňovat (živý Hamza dá mrtvé Havlíčkové kapesník, věci živých mají pro mrtvé velkou moc), smrt je jen epizodou, postavy se po ní v díle vyskytují dál. V textu se objevují historické postavy dávno mrtvé (např. Havlíček, Jungmann, Dobrovský, Sabina).
  - „Mrtví jako by ožívali a živí se plouží jako mrtví. A nikdo už nerozezná, kde končí život a začíná smrt.“ (s. 149)
- **cykličnost** – kompozice (kapitoly), osudy (všechno se vrátí do stavu, jak bylo – štucl se vrátí k původní majitelce, Alice znovu počne Benjamina, dušičky chtějí být znovu živé) – „Právě tak to přece musí být, pořád všechno dokola.“ (s. 171)
- **opakování** – motivů, událostí (vzájemně se ovlivňují, jeden prvek se zrcadlí v dalším), i použití skupin slov („Ale vždyť dědeček... – Šs, babička Davidovičová dává prst před ústa.“ (s. 7) „Ale vždyť Pavel Sant... - Šs, babička Davidovičová dává prst před ústa.“ (s. 83))
- **symboly** – kůže (zkrvavený kabát Jana Paskala, otec jeho manželky, která ho podvedla s *Kůrou*, je dermatolog *Kožíšek* (symbolika ve jménech dál i u morových pacholků Brúny a Rubeše – stejné iniciály jako předchozí Roháček a Boháček)); bourec morušový, štucl; vždy napříč celým textem, u více postav než u jedné (použití jako přirovnání apod.), **číslo dvě** – páry (manželské, pan Klečka a Turek, beránek a vlk), dva morovní pacholci
- pomíjivost (Šípkový Jura), nenávratnost uplyvajících času X oproti tomu paměť (město)
- aktualizace ustálených spojení – kam vítr, tam klobouk (s. 105); kůže jsi a v kůži se obrátíš (s. 120); kdo do soutěsky vejde, tomu hlava sejde, ať je to ten, nebo ten (s. 143)
- náročnost pro čtenáře – narážky, aluze, skryté významy, už od začátku naráží na události, které jsou čtenáři jasné až později (odkrývání až při dalším čtení), na druhou stranu někoho čtenáři známého připomíná a dovysvětluje („Jan Paskal, ten, který se oženil s hluchoněmou“ (s. 22))

- vysvětlení, popsání toho, co zbytek textu naznačuje, nějakého poslání, myšlenky doslova (princip fungování prostoru atd., vyjmenování věcí, které fungují ve dvou, smývání rozdílů):
  - číslo dvě v kapitole *Kabala pana Turka* – „Dva jsou břehy, na kterých je možno stát, dvě hlavní víry, které je možno vyznávat, dvojí je přirozenost živočicha v komoře babičky Davidové, ptačí a krysí, dva jsou Paskalové, dva jsou horolezci.“ (s. 146)
  - „Jak je bláhové domnívat se, že existuje nějaký zásadní rozdíl mezi člověkem a věcí, mezi živým a mrtvým, člověkem a světem. Jedno přechází v druhé velmi plynule a okamžik a místo přechodu jsou nepostižitelné.“ (s. 50)

Literatura:

HODROVÁ, Daniela. *Podobojí*. Ústí nad Labem: Severočeské nakladatelství, 1991

ČERVENKA, Miroslav. *Na cestě ke smyslu: poetika literárního díla 20. století*. Praha: Torst, 2005, s. 231

HRUŠKA, Petr. *V souřadnicích volnosti: česká literatura devadesátých let dvacátého století v interpretacích*. Praha: Academia, 2008, s. 318–323

MACURA, Vladimír: Hledání podobojí. In Hodrová, Daniela. *Podobojí*, Ústí nad Labem: Severočeské nakladatelství, 1991

Daniela Hodrová. In: *Slovník české literatury po roce 1945* [online]. [cit. 2020-04-08]. Dostupné z:

<http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=1242>